

STANISŁAW GAWĘDA

1. Dane osobiste (imię, nazwisko, stopień, wiek, zawód i stan cywilny):

Strz. Stanisław Gawęda, ur. w 1923 w Dernowie, pow. Kamionka Strumiłowa, tam zamieszkały w chwili wybuchu wojny; pełni funkcję w przychodni lekarskiej Ośrodka Zapasowego Etapów.

2. i 3. Data i okoliczności zaaresztowania; nazwa obozu, więzienia lub miejsca przymusowych prac:

10 lutego 1941 r. wraz całą rodziną wywieziony zostałem przez bolszewików do *obłasti* archangielskiej, posesję Reczuszka.

4. i 5. Opis obozu, więzienia; życie w obozie, więzieniu:

Jako pomieszczenie dano baraki drewniane, możliwe do mieszkania. Z miejsca wysyłano nas do robót leśnych, bez względu na wiek i płeć – nawet dzieci w wieku 14 lat. Praca trwała po 15–16 godzin na dobę, z godzinną przerwą obiadową. Była ciężka i trudna, a wydajność dla kolegów z góry ustalona. W razie niewykonania ustalonej normy pracy pracownik otrzymywał gorsze jedzenie i bywał osadzany w areszcie na kilka dni. Pożywienie składało się z chleba – po 800 g na robotnika, zaś na członka rodziny niepracującego, jak małe dzieci, starcy i chorzy otrzymywało się tylko 40–50 g chleba. Poza tym były gotowane zupy z kartofli lub mąki, od czasu do czasu nieco okraszone zepsutym mięsem.

Za powyższą pracę płacono wynagrodzenie takie, że dobrze pracujący robotnik zarabiał pięć – sześć rubli dziennie. Po potrąceniu różnych wymyślnych składek i wydatków otrzymywał na rękę cztery ruble dziennie. Jedzenie kosztowało tyle, że pochłaniało całodzienny zarobek robotnika, a brakło pieniędzy na jedzenie temu, który miał na utrzymaniu liczniejszą rodzinę, której członkowie nie pracowali. Nie było mowy o kupieniu innych niezbędnych do codziennego użytku artykułów. Przeciwnie, każdy pozbywał się rzeczy posiadanych i to za bezcen, byleby osiągnąć środki do kupienia żywności dla rodziny..

6. Skład więźniów, jeńców, zesłańców:

Obóz, w którym przebywałem, liczył ok. 1,3 tys. ludzi, z tego ok. 40 proc. było niezdolnych do pracy

7. Pomoc lekarska, szpitale, śmiertelność:

Opieką nad chorymi zajmowali się przydzieleni do obozu lekarze i felczerzy rosyjscy, a obsługą ich przydzielone z obozu kobiety. Ciężko chorych izolowano w osobnym baraku, byli nieco lepiej traktowani w czasie trwania choroby. Za chorego był uznawany tylko ten, kto wysoko gorączkował lub doznał widocznego i poważniejszego okaleczenia w czasie pracy. Zgłaszający się chorzy, a nieuznani jako tacy, byli osadzani w aresztach, [ich] zarobek ulegał zmniejszeniu o 25 proc. Przy powtórzeniu takiego wypadku zmniejszano zarobek o 50 proc., przy trzecim wypadku o 75 proc., zaś w końcu był aresztowany i sądzony jako prowokator na kilka lat więzienia.

8. Kiedy został zwolniony i jak dostał się do armii?

Kiedy nastąpiła amnestia, nie chciano nas zwalniać i przetrzymywano z dnia na dzień, nie dawano sposobności ani środków lokomocji celem dostania się do tworzących się ośrodków polskich, tak że większa część ludzi wędrowała ok. 250 km pieszo, nocowała w polu, dzieci i bagaż niesiono na sobie lub na sankach zrobionych samemu.

14 lutego 1942 r. wstąpiłem do 23 Pułku Piechoty w Kermine, z którym to oddziałem przyjechałem na teren Palestyny.

Miejsce postoju, 4 marca 1943 r.